

آلمان در پس‌رِ فاه

تحولات اقتصادی و اجتماعی زندگی مردم آلمان در سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۶

گزارش ۴-۹-۲۳۹

- RCTABRIZ . IR
- RCTABRIZ _ IR
- RCTABRIZ
- RCTABRIZ
- RCTABRIZ
- RCTABRIZ
- RCTABRIZ

شماره: ۱۶۰-۶/م/پ | تاریخ: ۱۴۰۵/۶/۱۰

متن (PDF) از طریق سایت مرکز به نشانی rctabriz.ir قابل دریافت است.
آدرس: بزرگراه پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان اصلی: آلمان در پس رفاه

عنوان فرعی: تحولات اقتصادی و اجتماعی زندگی مردم آلمان در سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۶

پدیدآور: حمید عباسی شکوهی

ناظر: معاونت پژوهشی مرکز

نوع و شماره گزارش: داده‌کاوی (۴-۹-۲۳۹)

شماره: ۱۶۰-۶/م/پ | تاریخ: ۱۴۰۵/۶/۱۰

متن (PDF) از طریق سایت مرکز قابل دریافت است

دریافت نظر و پیشنهاد: rctabrizz@gmail.com | ۴۱-۴۱۵۱۰۴۱۲

آدرس: بزرگراه پاسداران، ورودی فرشته جنوبی، ساختمان شورا، ضلع شرقی طبقه اول

۴۰ درصد درآمد قابل‌تصرف خود را صرف هزینه مسکن می‌کردند (Destatis, 2026a; Destatis, 2026b).

کلیدواژه‌ها: آلمان، رفاه اجتماعی، تورم، فقر نسبی، هزینه زندگی، مسکن، بی‌خانمانی، امنیت اقتصادی، دولت رفاه

۲- مقدمه: پارادوکس آلمان معاصر

آلمان نمونه مهمی برای مطالعه یکی از پارادوکس‌های جوامع توسعه‌یافته است: چگونه ممکن است کشوری از نظر تولید صنعتی، زیرساخت اقتصادی، نظام تأمین اجتماعی و درآمد سرانه در زمره کشورهای ثروتمند جهان قرار داشته باشد، اما هم‌زمان بخشی از شهروندان آن افزایش ناامنی اقتصادی، دشواری تأمین مسکن و فشار هزینه زندگی را تجربه کنند؟ Sozialbericht 2024 اهمیت ویژه‌ای برای پاسخ به این سؤال دارد. این گزارش که با مشارکت اداره آمار فدرال آلمان (Destatis)، مرکز علوم اجتماعی برلین (WZB)، مؤسسه فدرال پژوهش جمعیت (BiB) و با همکاری پنل اقتصادی-اجتماعی DIW تهیه شده، آمار رسمی را با یافته‌های تحقیقات اجتماعی ترکیب می‌کند تا تصویری جامع از شرایط زندگی و نگرش‌های مردم آلمان ارائه دهد. موضوعاتی چون بازار کار، درآمد و مصرف خانوار، مسکن، ساختار اجتماعی، سلامت، تأمین اجتماعی، بازنشستگی، ارزش‌ها و نگرش‌ها و نیز موضوعات جدیدتری مانند تنهایی و بی‌خانمانی در آن بررسی شده‌اند (Destatis et al., 2024). تحولات پس از ۲۰۲۲ را باید در چنین بستری تحلیل کرد. OECD^۳ معتقد است که مدل رشد صادرات‌محور آلمان پس از یک دهه عملکرد قدرتمند، با مجموعه‌ای از شوک‌ها مواجه شد: همه‌گیری کووید-۱۹، جنگ روسیه علیه اوکراین،

۱- چکیده

آلمان به‌عنوان بزرگ‌ترین اقتصاد اروپا و یکی از مهم‌ترین قدرت‌های صنعتی جهان، برای دهه‌ها با مفاهیمی چون ثبات اقتصادی، صنعت رقابت‌پذیر، دولت رفاه، امنیت اجتماعی و سطح بالای زندگی شناخته شده است. بااین‌حال، از سال ۲۰۲۲ مجموعه‌ای از شوک‌های خارجی و چالش‌های ساختاری، شرایط اقتصادی و اجتماعی این کشور را تحت تأثیر قرار داده است. جنگ روسیه علیه اوکراین، افزایش شدید قیمت انرژی، تورم، افزایش هزینه مواد غذایی و مسکن، رکود اقتصادی و هم‌زمان تشدید چالش‌های جمعیتی و کمبود نیروی متخصص، فشارهایی را بر اقتصاد و خانوارهای آلمانی وارد کرده‌اند.^۱ OECD این وضعیت را حاصل ترکیب شوک‌های خارجی با مشکلات ساختاری بلندمدت اقتصاد آلمان می‌داند (OECD, 2025).

هدف این گزارش^۲ بررسی ابعاد اقتصادی و اجتماعی این تحولات در فاصله ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۶ با تمرکز بر تجربه زندگی خانوارهاست. داده‌های رسمی نشان می‌دهند که نمی‌توان وضعیت آلمان را «فروپاشی اقتصادی یا اجتماعی» توصیف کرد؛ اما شواهد قابل توجهی از افزایش فشار هزینه زندگی، آسیب‌پذیری بخشی از خانوارها، فشار مسکن، فقر نسبی و بی‌خانمانی وجود دارد. در سال ۲۰۲۵، ۱۶٫۱ درصد جمعیت در معرض فقر درآمدی و ۲۱٫۲ درصد در معرض فقر یا طرد اجتماعی قرار داشتند. همچنین ۱۱٫۲ درصد جمعیت بیش از

^۱ Organisation for Economic Co-operation and Development

^۲ جرقه اولیه نگارش این گزارش از مشاهده برخی ویدئوها درباره وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آلمان و مطالعه دیدگاه‌ها و اظهارنظرهای متفاوت و گاه متناقض کاربران درباره آنها شکل گرفت. همین تفاوت دیدگاه‌ها انگیزه‌ای برای بررسی دقیق‌تر موضوع بر پایه داده‌ها و منابع معتبر شد. نوشته حاضر

حاصل این بررسی اولیه است که با هدف به‌اشتراک‌گذاری یافته‌ها با علاقه‌مندان تنظیم شده است.

^۳ سازمانی بین‌المللی متشکل از کشورهای عمدتاً توسعه‌یافته که به مطالعه، مقایسه و تدوین سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی در حوزه‌هایی مانند رشد اقتصادی، اشتغال، رفاه، آموزش، مالیات و توسعه می‌پردازد. آلمان از اعضای این سازمان است.

۴ درصد کاهش یافت. این کاهش بدان معناست که افزایش اسمی دستمزدها نتوانست افزایش قیمت‌ها را جبران کند و قدرت خرید واقعی کارکنان کاهش یافت (Destatis, 2025). شرایط از ۲۰۲۳ شروع به تغییر کرد. دستمزد واقعی در ۲۰۲۳ حدود ۰٫۱ درصد و در ۲۰۲۴ حدود ۳٫۱ درصد افزایش یافت. داده‌های سال ۲۰۲۵ نیز ادامه رشد مثبت دستمزد واقعی را نشان می‌دهند؛ برای مثال در سه ماهه دوم ۲۰۲۵ رشد سالانه ۱٫۹ درصد ثبت شده است (Destatis, 2025). بنابراین از نظر علمی باید میان دو گزاره تفاوت قائل شد: «قدرت خرید مردم آلمان سقوط دائمی کرده است» با داده‌ها سازگار نیست. اما این گزاره که «خانوارهای آلمانی پس از سال ۲۰۲۲ یک شوک واقعی قدرت خرید را تجربه کردند و آثار سطح بالاتر قیمت‌ها همچنان در زندگی آنان قابل احساس است» پشتوانه آماری دارد.

۵- فقر در یکی از ثروتمندترین کشورهای جهان

شاید یکی از مهم‌ترین یافته‌ها مربوط به فقر نسبی باشد. بر اساس نتایج EU-SILC 2025، حدود ۱۳٫۳ میلیون نفر یا ۱۶٫۱ درصد جمعیت آلمان در معرض فقر درآمدی قرار داشتند. این نسبت در سال قبل ۱۵٫۵ درصد بود (Destatis, 2026a). البته مفهوم فقر در اینجا باید دقیق تفسیر شود. مطابق تعریف اتحادیه اروپا، فرد زمانی «در معرض خطر فقر» قرار دارد که درآمد او کمتر از ۶۰ درصد میانه درآمد معادل شده جامعه باشد. در سال ۲۰۲۵ آستانه مربوط به فرد مجرد در آلمان ۱٫۴۴۶ یورو خالص در ماه و برای خانواده‌ای شامل دو بزرگسال و دو کودک زیر ۱۴ سال ۳٫۰۳۶ یورو در ماه بود. از آنجا که EU-SILC درآمد سالانه را می‌سنجد، اطلاعات درآمدی پیمایش ۲۰۲۵ عمدتاً به درآمد سال ۲۰۲۴ مربوط می‌شود (Destatis, 2026a). این تمایز اهمیت زیادی دارد. فقر نسبی در آلمان را نباید با فقر مطلق در کشورهای کم درآمد یکسان دانست. این شاخص بیشتر نشان می‌دهد که فرد یا خانوار از استاندارد

اختلال در زنجیره‌های تأمین، افزایش قیمت انرژی و تشدید تنش‌های تجاری. این شوک‌ها مشکلات ساختاری قدیمی‌تر مانند پیرشدن جمعیت، کمبود نیروی متخصص، بوروکراسی، ضعف سرمایه‌گذاری زیرساختی و کندی دیجیتالی شدن را برجسته‌تر کردند (OECD, 2025).

۳- بحران هزینه زندگی و شوک تورمی

یکی از ملموس‌ترین تحولات زندگی مردم آلمان پس از ۲۰۲۲ افزایش شدید قیمت‌ها بوده است. داده‌های Destatis نشان می‌دهد که شاخص قیمت مصرف‌کننده با پایه ۲۰۲۰=۱۰۰ از ۱۰۳٫۱ در سال ۲۰۲۱ به ۱۱۰٫۲ در ۲۰۲۲، ۱۱۶٫۷ در ۲۰۲۳، ۱۱۹٫۳ در ۲۰۲۴ و ۱۲۱٫۹ در ۲۰۲۵ افزایش یافته است (Destatis, 2026c). اما افزایش قیمت‌ها در دو حوزه‌ای که مستقیماً با زندگی روزمره مردم ارتباط دارند، شدیدتر بود. شاخص قیمت مواد غذایی از ۱۰۳٫۱ در ۲۰۲۱ به ۱۳۵٫۹ در ۲۰۲۵ رسید. شاخص انرژی خانوار و سوخت نیز از ۱۱۰٫۸ در ۲۰۲۱ به ۱۴۳٫۷ در ۲۰۲۲ و ۱۵۱٫۳ در ۲۰۲۳ جهش کرد و در ۲۰۲۵ همچنان در سطح ۱۴۳ قرار داشت (Destatis, 2026c).

این ارقام نکته مهمی را درباره تجربه روزمره تورم نشان می‌دهند. کاهش نرخ تورم در سال‌های بعد الزاماً به معنی بازگشت هزینه زندگی به وضعیت پیش از بحران نیست. به بیان ساده، سرعت افزایش قیمت‌ها کاهش یافته، اما بسیاری از قیمت‌ها در سطحی بسیار بالاتر از سال‌های قبل باقی مانده‌اند. این مسئله می‌تواند بخشی از شکاف میان شاخص‌های اقتصاد کلان و ادراک مردم را توضیح دهد. ممکن است نرخ تورم رسمی کاهش یافته باشد، ولی خانواری که هر هفته مواد غذایی خریداری می‌کند یا هزینه انرژی و اجاره می‌پردازد، سطح جدید قیمت‌ها را همچنان در بودجه روزانه خود احساس کند.

۴- دستمزد واقعی و کاهش قدرت خرید

تحولات دستمزد واقعی این موضوع را روشن‌تر می‌کند. طبق داده‌های رسمی Destatis، دستمزد واقعی در سال ۲۰۲۲ حدود

حدود ۲۱٫۲ درصد بود. بنابراین داده‌ها از یک «انفجار ناگهانی فقر» در این فاصله حکایت نمی‌کنند، بلکه از وجود یک مسئله اجتماعی قابل توجه و نسبتاً پایدار سخن می‌گویند.

۸- مسکن؛ یکی از نقاط اصلی فشار بر خانوار

مسکن یکی از روشن‌ترین عرصه‌هایی است که در آن قدرت اقتصاد آلمان با دشواری‌های زندگی روزمره بخشی از مردم تلاقی می‌کند. در سال ۲۰۲۵ حدود ۱۱٫۲ درصد جمعیت آلمان در خانوارهایی زندگی می‌کردند که دچار Housing Cost Overburden بودند؛ یعنی بیش از ۴۰ درصد درآمد قابل تصرف خانوار صرف هزینه مسکن می‌شد. میانگین اتحادیه اروپا در همان سال ۷٫۷ درصد بود (Destatis, 2026b). نکته مهم آن است که در محاسبه رسمی هزینه مسکن فقط اجاره منظور نمی‌شود. هزینه آب، برق، گاز، گرمایش، نگهداری مسکن، برخی هزینه‌های بیمه و در مورد مالکان، مالیات و بهره وام مسکن نیز در این محاسبه وارد می‌شود (Destatis, 2026b). بنابراین فشار مسکن در آلمان صرفاً مسئله «گران شدن اجاره» نیست؛ بلکه مجموعه هزینه‌های مرتبط با سکونت است. از منظر جامعه‌شناختی، اهمیت مسکن حتی بیشتر است. مسکن نه فقط یک کالای مصرفی، بلکه یکی از پایه‌های امنیت هستی‌شناختی و ثبات خانوادگی است. هنگامی که سهم فزاینده‌ای از درآمد خانوار صرف حفظ محل سکونت می‌شود، ظرفیت پس‌انداز، فراغت، مصرف فرهنگی و برنامه‌ریزی بلندمدت کاهش می‌یابد.

۹- ناامنی مالی؛ مسئله‌ای فراتر از فقر

یکی از شاخص‌های جالب‌تر برای فهم وضعیت طبقه متوسط و پایین آلمان توانایی خانوار در مواجهه با هزینه‌های پیش‌بینی‌نشده است. طبق آمار رسمی مربوط به ۲۰۲۵، حدود ۳۱٫۹ درصد جمعیت آلمان در شاخص «نداشتن منابع کافی برای مواجهه با یک هزینه بزرگ غیرمنتظره» قرار می‌گرفتند (Destatis, 2026d). این شاخص از نظر جامعه‌شناسی اقتصادی بسیار مهم است؛ زیرا فرد ممکن است شاغل

درآمدی رایج جامعه فاصله گرفته و ظرفیت مشارکت اقتصادی و اجتماعی او محدودتر شده است.

۶- نابرابری آسیب‌پذیری میان گروه‌های اجتماعی

فشار اقتصادی به‌طور مساوی میان همه گروه‌های اجتماعی توزیع نشده است. در سال ۲۰۲۵، نرخ قرارگرفتن در معرض فقر برای افراد تنها ۳۰٫۹ درصد و برای افراد ساکن در خانوارهای تک‌والد ۲۸٫۷ درصد بود. این نسبت در میان بیکاران به رقم بسیار بالایی ۶۴٫۹ درصد می‌رسید. همچنین ۱۹٫۱ درصد بازنشستگان در معرض خطر فقر قرار داشتند (Destatis, 2026a). این داده‌ها از منظر جامعه‌شناسی اهمیت زیادی دارند. آنها نشان می‌دهند که مسئله فقط «طبقه اقتصادی» به معنای سنتی نیست؛ بلکه ساختار خانوار، وضعیت اشتغال و مرحله چرخه زندگی نیز بر آسیب‌پذیری اقتصادی اثر می‌گذارد. برای مثال زندگی تک‌نفره می‌تواند به معنای تحمل مستقل اجاره، انرژی، بیمه و بسیاری از هزینه‌های ثابت باشد، در حالی که در خانوارهای چندنفره بخشی از این هزینه‌ها تقسیم می‌شوند.

۷- از فقر درآمدی تا طرد اجتماعی

اگر تعریف گسترده‌تری از آسیب‌پذیری اجتماعی به کار ببریم، ابعاد مسئله بزرگ‌تر می‌شود. در سال ۲۰۲۵ حدود ۱۷٫۶ میلیون نفر، معادل ۲۱٫۲ درصد جمعیت آلمان، در معرض فقر یا طرد اجتماعی قرار داشتند (Destatis, 2026a). این شاخص تنها درآمد را اندازه‌گیری نمی‌کند، بلکه سه وضعیت را در نظر می‌گیرد: قرارگرفتن در معرض فقر درآمدی، محرومیت شدید مادی و اجتماعی، یا زندگی در خانواری با شدت بسیار پایین اشتغال. وجود حداقل یکی از این شرایط برای قرارگرفتن فرد در این گروه کافی است (Destatis, 2026a). بنابراین می‌توان گفت تقریباً از هر پنج نفر در آلمان، یک نفر دست‌کم در یکی از ابعاد اصلی فقر یا طرد اجتماعی در معرض خطر قرار دارد. با این حال، ثبات این شاخص نیز مهم است: میزان آن در ۲۰۲۴ حدود ۲۱٫۱ درصد و در ۲۰۲۵

زندگی می‌کنند. شامل نمی‌شود. این نکته برای تفسیر تصاویر شهرهایی مانند برلین و فرانکفورت بسیار مهم است: وجود آسیب اجتماعی واقعی است، اما یک تصویر خیابانی به تنهایی قادر به نشان دادن ابعاد واقعی بی‌خانمانی در کل آلمان نیست.

۱۱- اقتصاد قدرتمند آلمان چرا دچار مشکل شد؟

مشکلات خانوارها را نمی‌توان جدا از تحولات اقتصاد کلان تحلیل کرد. OECD در گزارش «پیمایش اقتصاد آلمان در سال ۲۰۲۵» استدلال می‌کند که اقتصاد آلمان به دلیل ساختار خاص خود در برابر تحولات اخیر آسیب‌پذیر بوده است. سهم صنعت تولیدی در اقتصاد آلمان از بسیاری از کشورهای OECD بیشتر است و صنایع این کشور ارتباط عمیقی با زنجیره‌های ارزش جهانی، به ویژه اروپا، آمریکا و چین دارند (OECD, 2025). از سوی دیگر، وابستگی پیشین به انرژی روسیه موجب شد شوک انرژی پس از حمله روسیه به اوکراین اهمیت زیادی برای اقتصاد آلمان پیدا کند. هرچند این وابستگی به سرعت کاهش یافت، OECD تأکید می‌کند که قیمت انرژی همچنان بالاتر از سطح پیش از جنگ باقی مانده و این مسئله به ویژه صنایع انرژی‌بر را تحت فشار قرار داده است. در کنار این شوک‌های خارجی، مشکلات ساختاری نیز وجود دارند:

- (۱) پیرشدن سریع جمعیت؛
- (۲) کمبود نیروی کار ماهر؛
- (۳) بوروکراسی و بار اداری بالا؛
- (۴) کندی دیجیتالی شدن؛
- (۵) ضعف ظرفیت برنامه‌ریزی و اجرای برخی سرمایه‌گذاری‌های عمومی؛

باشد، خانه داشته باشد و رسماً زیر خط فقر قرار نگیرد، اما حاشیه امنیت مالی محدودی داشته باشد. اینجاست که مفهوم ناامنی اقتصادی^۴ از مفهوم فقر متمایز می‌شود. فقر بیشتر به موقعیت فعلی فرد مربوط است؛ اما ناامنی اقتصادی به این پرسش مربوط می‌شود: اگر فردا اتفاقی بیفتد، آیا خانوار توان مقاومت دارد؟ خرابی خودرو، تعمیر وسیله ضروری خانه، هزینه پزشکی پیش‌بینی نشده یا از دست رفتن موقت درآمد می‌تواند خانواری را که در ظاهر «طبقه متوسط» است با فشار جدی مواجه کند.

۱۰- بی‌خانمانی؛ واقعیت پیچیده‌تر از تصاویر خیابانی

یکی از موضوعاتی که در ویدئوها و کامنت‌های مربوط به آلمان زیاد دیده می‌شود، حضور بی‌خانمان‌ها در شهرهای بزرگ است. داده‌های رسمی نیز نشان می‌دهند که مسئله Wohnungslosigkeit^۵ در آلمان قابل توجه است، اما ارقام باید با دقت تفسیر شوند. در پایان ژانویه ۲۰۲۲ حدود ۱۷۸ هزار فرد بی‌خانمان اسکان داده شده در آمار رسمی ثبت شده بودند. این رقم در ۲۰۲۳ به حدود ۳۷۲ هزار، در ۲۰۲۴ به ۴۳۹,۵۰۰ و در ۲۰۲۵ به ۴۷۴,۷۰۰ نفر رسید (Destatis, 2025b). اما نسبت دادن تمام این افزایش به وخیم‌تر شدن شرایط اجتماعی اشتباه خواهد بود. Destatis تصریح کرده است که بخشی از افزایش ثبت شده احتمالاً نتیجه بهبود کیفیت و پوشش گزارش دهی آماری پس از راه‌اندازی این نظام آماری جدید بوده است. داده‌های جدیدتر حتی نکته مهم‌تری نشان می‌دهند. در ۳۱ ژانویه ۲۰۲۶ تعداد افراد بی‌خانمان اسکان داده شده به حدود ۴۵۲,۹۰۰ نفر کاهش یافت؛ یعنی حدود ۵ درصد کمتر از ۲۰۲۵ (Destatis, 2026e). ضمن اینکه این آمار افرادی را که مستقیماً در خیابان زندگی می‌کنند یا بی‌خانمانی پنهان دارند - مثلاً موقتاً نزد دوستان و بستگان

⁶ Economic Surveys: Germany 2025

⁴ Economic Insecurity

⁵ Homelessness

بگویند، ممکن است احساس امنیت اقتصادی فرد کاهش پیدا کند بدون اینکه او رسماً فقیر شده باشد. این تمایز می‌تواند بخشی از احساس نوستالژیکی را که در اظهارات برخی آلمانی‌ها مشاهده می‌شود توضیح دهد؛ همان تصور: آلمان قبل بهتر از آلمان الان هست. چنین گزاره‌ای الزاماً به معنای آن نیست که تمام شاخص‌های زندگی در گذشته بهتر بوده‌اند؛ ممکن است بازتاب مقایسه میان انتظارات تثبیت شده از رفاه و شرایط جدید باشد.

۱۴- طبقه متوسط و مسئله «ترس از سقوط»

از این منظر، مسئله مهم آلمان فقط فقر نیستند. توجه به طبقه متوسط نیز ضروری است. در جامعه‌ای که برای چند دهه ثبات شغلی، رشد درآمد، صنعت قدرتمند و دولت رفاه بخشی از انتظارات اجتماعی را تشکیل داده‌اند، شوک‌های اقتصادی می‌توانند چیزی ایجاد کنند که می‌توان آن را ترس از تحرک نزولی^۷ نامید. فرد ممکن است هنوز از استاندارد زندگی مطلوبی برخوردار باشد، اما احساس کند موقعیت اقتصادی خانواده‌اش شکننده‌تر از گذشته شده یا نسل فرزندانش برای دستیابی به مسکن، امنیت شغلی و همان استاندارد زندگی باید هزینه بیشتری بپردازد. وجود ۳۱٫۹ درصد جمعیتی که در ۲۰۲۵ منابع کافی برای مواجهه با یک هزینه بزرگ پیش‌بینی نشده نداشتند، اهمیت چنین مسئله‌ای را نشان می‌دهد، هرچند این شاخص به تنهایی اثبات‌کننده «ترس از سقوط طبقاتی» نیست و برای سنجش مستقیم آن به داده‌های نگرشی نیاز داریم.

۱۵- آیا روایت «آلمان قدیم بهتر بود» از نظر علمی درست است؟

پاسخ ساده «بله» یا «خیر» نیست. داده‌ها نشان می‌دهند برخی ابعاد زندگی اقتصادی واقعاً در دوره پس از ۲۰۲۲ تحت فشار قرار گرفته‌اند: شوک قیمت انرژی و مواد غذایی واقعی

۶) نیاز به سرمایه‌گذاری بیشتر در مدارس، حمل‌ونقل و زیرساخت دیجیتال.

OECD این عوامل را از موانع افزایش بهره‌وری و رشد بلندمدت آلمان می‌داند.

۱۲- آیا دولت رفاه آلمان در حال فروپاشی است؟

بر اساس داده‌های موجود، پاسخ منفی است. آلمان همچنان دارای ظرفیت اقتصادی بالا، بازار کار بزرگ، نظام گسترده تأمین اجتماعی و استاندارد زندگی بالا در مقیاس بین‌المللی است. OECD نیز در گزارش ۲۰۲۵ از «فروپاشی» سخن نمی‌گوید، بلکه مسئله اصلی را احیای رشد و انجام اصلاحات ساختاری معرفی می‌کند. حتی برای ۲۰۲۵ و ۲۰۲۶ نیز OECD در زمان انتشار گزارش، رشد اقتصادی به ترتیب ۰٫۴ و ۱٫۲ درصد را پیش‌بینی می‌کرد و افزایش دستمزد واقعی و سرمایه‌گذاری عمومی را از عوامل تقویت مصرف و بازیابی اقتصاد می‌دانست. این ارقام البته پیش‌بینی گزارش ۲۰۲۵ هستند، نه نتیجه نهایی اقتصاد ۲۰۲۶. بنابراین تعبیر دقیق‌تر از وضعیت آلمان عبارت است از: «فرسایش نسبی احساس امنیت اقتصادی در بخشی از جامعه» و نه: «فروپاشی اقتصاد و دولت رفاه آلمان».

۱۳- از رفاه عینی تا ناامنی ذهنی

در اینجا مسئله از اقتصاد وارد حوزه جامعه‌شناسی می‌شود. فرض کنیم فردی در آلمان همچنان شغل دارد، از بیمه درمانی برخوردار است، در آپارتمانی مناسب زندگی می‌کند و درآمدش از خط فقر بالاتر است. از منظر شاخص‌های عینی، این فرد فقیر نیست. اما اگر طی چند سال قیمت غذا افزایش یابد؛ هزینه انرژی بالا برود؛ مسکن بخش بزرگ‌تری از درآمد را جذب کند؛ خرید خانه دشوارتر شود؛ پس‌انداز خانوار برای مواجهه با بحران‌ها کافی نباشد؛ و هم‌زمان اخبار اقتصادی دائماً از رکود و مشکلات صنایع آلمان سخن

⁷ Fear of Downward Mobility

اقتصاد بسیار توسعه‌یافته با ظرفیت صنعتی، نهادی و اجتماعی بالاست. اما این کشور از ۲۰۲۲ با مجموعه‌ای از شوک‌های کم‌سابقه روبه‌رو شده است. جهش قیمت انرژی و مواد غذایی، کاهش قدرت خرید در آغاز دوره، فشار هزینه مسکن، رکود و کندی رشد، پیرشدن جمعیت و مشکلات ساختاری اقتصاد، محیط اقتصادی متفاوتی نسبت به بخش بزرگی از دهه پیشین ایجاد کرده‌اند. پیامدهای این شرایط در جامعه نیز یکسان توزیع نشده‌اند. افراد مجرد، خانواده‌های تک‌والد، بیکاران، برخی بازنشستگان و خانوارهای کم‌درآمد آسیب‌پذیری بیشتری نشان می‌دهند. در سال ۲۰۲۵ حدود ۱۶٫۱ درصد جمعیت در معرض فقر درآمدی و ۲۱٫۲ درصد در معرض فقر یا طرد اجتماعی قرار داشتند؛ ۱۱٫۲ درصد نیز بیش از ۴۰ درصد درآمد قابل‌تصرف خود را صرف مسکن می‌کردند.

بنابراین برای توصیف تحولات اخیر آلمان، مفهوم «ناامنی اقتصادی در دل رفاه» از تعبیر «فروپاشی آلمان» مناسب‌تر به نظر می‌رسد. مسئله اساسی این نیست که آلمان دیگر کشور ثروتمندی نیست؛ بلکه این است که ثروت ملی و قدرت صنعتی لزوماً به تجربه یکسانی از امنیت اقتصادی در سطح خانوار منجر نمی‌شود. از این منظر، آلمان نمونه قابل توجهی از مسئله‌ای گسترده‌تر در جوامع توسعه‌یافته معاصر است: جامعه می‌تواند از نظر تولید و ثروت بسیار پیشرفته باشد، در حالی که بخشی از شهروندان آن نسبت به حفظ سطح زندگی، تأمین مسکن، آینده فرزندان و توان مقابله با شوک‌های اقتصادی احساس اطمینان کمتری داشته باشند.

۱۸- منابع استفاده شده

1. Destatis et al. (2024). Sozialbericht 2024: Ein Datenreport für Deutschland. Statistisches Bundesamt, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung & SOEP/DIW.
2. Destatis. (2025). Reallohnindex: Reallöhne und Nominallohne. Statistisches Bundesamt.

بوده، دستمزد واقعی در ۲۰۲۲ سقوط کرده، مسکن برای گروهی از خانوارها بار مالی سنگینی ایجاد کرده و فقر نسبی و آسیب‌پذیری اجتماعی همچنان قابل توجه‌اند. اما از این داده‌ها نمی‌توان نتیجه گرفت که «همه چیز در آلمان بدتر شده است». برخی شاخص‌ها بهبود یافته‌اند؛ دستمزد واقعی پس از ۲۰۲۲ مجدداً افزایش یافته و شمار ثبت‌شده افراد بی‌خانمان اسکان‌یافته در ۲۰۲۶ نسبت به ۲۰۲۵ کاهش پیدا کرده است. بنابراین نوستالژی اجتماعی را باید تا حدی واقعیت اقتصادی و تا حدی ادراک و مقایسه نسلی دانست.

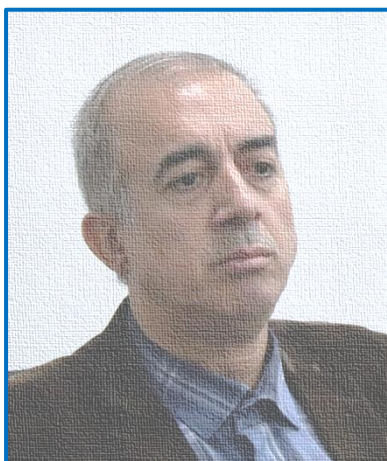
۱۶- پارادوکس اصلی: اقتصاد ثروتمند و خانوار آسیب‌پذیر

در نهایت مهم‌ترین نتیجه این بررسی شاید این باشد که ثروت یک کشور الزاماً به معنای فقدان ناامنی اقتصادی در سطح خانوار نیست. شاخص‌های اقتصاد کلان مانند GDP، صادرات صنعتی و اندازه اقتصاد درباره قدرت تولیدی یک کشور اطلاعات می‌دهند؛ اما نمی‌گویند این منابع چگونه میان خانوارها توزیع شده‌اند، یک خانواده چه مقدار از درآمد خود را برای مسکن می‌پردازد یا در صورت وقوع یک هزینه ناگهانی چقدر توان مقاومت دارد. از این منظر، وجود هم‌زمان یک اقتصاد بسیار توسعه‌یافته و نرخ ۱۶٫۱ درصدی خطر فقر درآمدی تناقض آماری نیست. این دو شاخص اساساً دو پدیده متفاوت را اندازه‌گیری می‌کنند. همین مسئله درباره بی‌خانمانی نیز صادق است. اینکه آلمان یکی از بزرگ‌ترین اقتصادهای جهان است، به این معنا نیست که مکانیسم‌های بازار مسکن، مهاجرت، ساختار خانواده، بیکاری، بیماری یا سایر عوامل اجتماعی نمی‌توانند گروه‌هایی از مردم را در معرض بی‌خانمانی قرار دهند.

۱۷- نتیجه‌گیری

بررسی داده‌های رسمی دوره ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۶ نشان می‌دهد که تصویر آلمان را نمی‌توان در قالب دوگانه ساده «کشور موفق» یا «کشور در حال فروپاشی» توضیح داد. آلمان همچنان یک

3. Destatis. (2025b). 474 700 untergebrachte wohnungslose Personen Ende Januar 2025 in Deutschland. Statistisches Bundesamt.
4. Destatis. (2026a). 16,1 % der Bevölkerung in Deutschland sind armutsgefährdet. Pressemitteilung Nr. 039, 3 February 2026.
5. Destatis. (2026b). EU-Vergleich: Überbelastung durch Wohnkosten 2025. Statistisches Bundesamt.
6. Destatis. (2026c). Consumer Price Index – Special Breakdown: Food and Energy. Statistisches Bundesamt.
7. Destatis. (2026d). EU – Soziales und Lebensbedingungen: Wichtige Indikatoren 2025. Statistisches Bundesamt.
8. Destatis. (2026e). 452 900 untergebrachte wohnungslose Personen Ende Januar 2026 in Deutschland. Statistisches Bundesamt.
9. OECD. (2025). OECD Economic Surveys: Germany 2025. OECD Publishing, Paris. DOI: 10.1787/39d62aed-en.

آلمان به عنوان بزرگ‌ترین اقتصاد اروپا و یکی از مهم‌ترین قدرت‌های صنعتی جهان، برای دهه‌ها با مفاهیمی چون ثبات اقتصادی، صنعت رقابت‌پذیر، دولت رفاه، امنیت اجتماعی و سطح بالای زندگی شناخته شده است. با این حال، از سال ۲۰۲۲ مجموعه‌ای از شوک‌های خارجی و چالش‌های ساختاری، شرایط اقتصادی و اجتماعی این کشور را تحت تأثیر قرار داده است. جنگ روسیه علیه اوکراین، افزایش شدید قیمت انرژی، تورم، افزایش هزینه مواد غذایی و مسکن، رکود اقتصادی و هم‌زمان تشدید چالش‌های جمعیتی و کمبود نیروی متخصص، فشارهایی را بر اقتصاد و خانوارهای آلمانی وارد کرده‌اند. OECD این وضعیت را حاصل ترکیب شوک‌های خارجی با مشکلات ساختاری بلندمدت اقتصاد آلمان می‌داند (OECD, 2025).

هدف این گزارش بررسی ابعاد اقتصادی و اجتماعی این تحولات در فاصله ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۶ با تمرکز بر تجربه زندگی خانوارهاست. داده‌های رسمی نشان می‌دهند که نمی‌توان وضعیت آلمان را «فروپاشی اقتصادی یا اجتماعی» توصیف کرد؛ اما شواهد قابل توجهی از افزایش فشار هزینه زندگی، آسیب‌پذیری بخشی از خانوارها، فشار مسکن، فقر نسبی و بی‌خانمانی وجود دارد. در سال ۲۰۲۵، ۱۶٪ درصد جمعیت در معرض فقر درآمدی و ۲۱٪ درصد در معرض فقر یا طرد اجتماعی قرار داشتند. همچنین ۱۱٪ درصد جمعیت بیش از ۴۰ درصد درآمد قابل تصرف خود را صرف هزینه مسکن می‌کردند (Destatis, 2026a; Destatis, 2026b).

نظر رسمی	اظهار نظر رسمی مرکز در موارد ارجاعی از طرف شورای اسلامی شهر یا شهرداری تبریز
دیدگاه	دیدگاه مرکز در موارد جاری شهری و نقد عملکرد و فعالیت‌های شهرداری و سایر دستگاه‌های اجرایی
گزارش تخصصی	گزارش تخصصی مستخرج از کمیته‌ها، گروه‌های کانونی یا نشست‌ها
انتقال دانش	ارسال مطالب گزیده شده یا چکیده مطالب و گزارش‌های سایر مراکز پژوهشی یا نشست‌های خارج از مرکز
یادداشت	اظهار نظر کارشناسی توسط افراد خبره که لزوماً مورد تأیید مرکز نیست
انعکاس	تبیین پیشنهاد، انتظار یا مطالبه کارشناسی یا مردمی
خلاصه مدیریت	خلاصه مدیریتی طرح‌های مطالعاتی انجام شده در مرکز
افکارسنجی	گزارش مستخرج از افکارسنجی عمومی یا موردی
داده‌کاوی	گزارش تولید شده با استفاده از ظرفیت‌های هوش مصنوعی
تجربه مدیریت	گزارش تجربیات حوزه مدیریت شهری سایر شهرهای داخل و خارج کشور یا گزارش تجربه‌نگاری مدیریت شهری
پرسمان	بیان مسئله یا طرح سؤالاتی در خصوص مسائل جاری شهر از مدیریت شهری و درخواست پاسخگویی
شناخت شهر	گزارش شناخت وضع موجود در قالب متن نقشه یا اینفوگرافی
اسناد مرکز	آیین‌نامه‌ها، فرم‌ها، دفترچه‌های راهنما و سایر مستندات مربوط به شیوه فعالیت مرکز

با توجه به هزینه‌های زیست محیطی استفاده از کاغذ، متن کلیه اسناد، گزارش‌ها و طرح‌های پژوهشی تهیه شده در مرکز به نشانی rctabriz.ir قابل دسترسی است.